

การเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงในชีวิตของพนักงานธนาคาร
ในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ
The Preparedness for Life Security After Retirement
of Bank Employee

ณัฐกิตติ์ ภาวภูตานนท์ ณ มหาสารคาม¹ และสัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์²

Nuttarkit Bhavabhutananda Na Mahasarakama¹ and Somrit Yodsomsak²

Received : April 10, 2020; Revised : April 23, 2020; Accepted : April 23, 2020

บทคัดย่อ (Abstract)

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการเตรียมความพร้อม และเพื่อนำเสนอแนวทางการเตรียมความพร้อม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ 1) พนักงานธนาคารในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทยจำนวน 410 ตัวอย่าง และ 2) ผู้ให้ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึก ได้แก่ กลุ่มคณะผู้บริหาร และพนักงานจำนวน 11 ท่าน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ข้อมูลเชิงปริมาณใช้สถิติในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรงสำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพโดยการวิเคราะห์เนื้อหาตามประเด็นศึกษา

ผลการวิจัยพบว่า 1) พนักงานธนาคารส่วนใหญ่มีระดับการเตรียมความพร้อมด้านภาพรวมอยู่ในระดับมาก 2) ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม ทักษะคิดต่อการเตรียมความพร้อม และปัญหาอุปสรรคในการเตรียมความพร้อมนั้น มีอิทธิพลทางบวกกับการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ

¹หลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชายุทธศาสตร์และความมั่นคง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา; Doctor of Philosophy, Department of Strategy and Security, Faculty of Political Science and Law, Burapha University, Thailand. e-mail : nuttarkit@gmail.com

²คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา; Faculty of Political Science and Law, Burapha University, Thailand.

3) แนวทางการเตรียมความพร้อมนั้นหน่วยงานภาครัฐควรใช้มาตรการบังคับให้ระบบแรงงานออมเงินมากกว่าเดิม ควรมีนโยบายปลูกฝังให้ตระหนักถึงความสำคัญของการออม รู้จักการวางแผนในระยะยาว และควรส่งเสริมการออมผ่านกองทุน ประกันชีวิต ประกันสุขภาพ ด้วยการให้ประโยชน์ทางด้านภาษีให้มากขึ้น

คำสำคัญ (Keywords) : การเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงในชีวิต, การเตรียมความพร้อมในการเกษียณอายุ, การเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ, พนักงานธนาคาร

Abstract

The objectives of this research are to study the preparedness for life security after retirement of bank employees, to study the factors that influence the level of preparedness, and to present the preparedness guidelines. The sample group used in this study are divided into 2 groups which are: 1) the bank employees in the eastern region of Thailand, 410 samples, and 2) the in-depth interviewees who are the groups of executives and employees, 11 persons. The research instruments were questionnaires and interview forms. The qualitative data used were analyzed via contents based on the study points.

The results of the research showed that 1) the majority of bank employees had a high level of overall preparedness, 2) social support factors, attitudes towards preparedness, and problems/obstacles in preparedness, all have a positive influence on the preparedness for life security after the retirement of bank employees with statistical significance at the level of .05, and 3) The approach to preparedness is that government offices should take mandatory measures for the labor system to save more money, should have a policy instilling an awareness of the importance of saving, knowing long-term planning, and should promote savings through life insurance or health insurance funds with more tax benefits.

Keywords : The Preparedness for Life Security, Life After Retirement, The Preparedness for Retirement, The Bank Employee

บทนำ (Introduction)

ในปัจจุบันมีปัจจัยและสภาพแวดล้อมหลายอย่างเช่น ปัญหาเศรษฐกิจ รูปแบบการใช้ชีวิต พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป หลายประเทศในโลกกำลังเข้าสู่ภาวะสังคมผู้สูงอายุ ประเทศไทยเป็นอีกประเทศที่อยู่ในสังคมผู้สูงอายุมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 นั่นคือประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุร้อยละ 10.3 กลุ่มผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มเด็ก ในปี พ.ศ. 2548 มีประชากรสูงอายุ 6.4 ล้านคน เมื่อถึงปีพ.ศ.2578 จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นเป็น 15.9 ล้านคน (ร้อยละ 25.1) เท่ากับเพิ่มขึ้นเกือบ 3 เท่าตัวในเวลาราว ๆ 30 ปีเท่านั้น แนวโน้มของดัชนีผู้สูงอายุ หรือ อัตราส่วนผู้สูงอายุต่อเด็ก 100 คน “ดัชนีผู้สูงอายุ” ตั้งแต่ปี พ.ศ.2548 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตลอดเวลา ระหว่างปี พ.ศ.2563-2564 เป็นช่วงเวลาที่ดัชนีผู้สูงอายุเท่ากับ 100 หมายความว่าช่วงเวลานี้ ประเทศไทยมีประชากรวัยเด็กเท่าๆ กับผู้สูงอายุ จากข้อมูลในปี พ.ศ.2563 ประเทศไทยมีจำนวนผู้สูงอายุสูงถึง 12 ล้านคน มีสัดส่วนผู้สูงอายุร้อยละ 19 ของประชากรทั้งหมด (Institute for Population and Social Research, Mahidol University, 2019) โดยสาเหตุสำคัญของการเพิ่มสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว เนื่องมาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ การลดลงของภาวะเจริญพันธุ์หรือการเกิดน้อยลง และการลดการตายทำให้อายุคนไทยยืนยาวขึ้น

ภาคราชการในประเทศไทยหรือภาคเอกชนบางแห่งกำหนดเกณฑ์ในการเกษียณอายุ ที่อายุ 60 ปี ผู้สูงอายุ/เกษียณอายุเป็นกลุ่มคนที่ต้องเผชิญกับปัญหาหลายด้าน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการดำเนินชีวิตอย่างกะทันหัน สถานภาพและการยอมรับทางสังคมน้อยลง นอกจากนี้ ผู้สูงอายุ/เกษียณอายุยังต้องเผชิญกับปัญหาเศรษฐกิจ เนื่องจากการออกจากงาน ทำให้ขาดรายได้ แม้จะได้รับจากสวัสดิการต่าง ๆ ลดลง เกิดปัญหาต่อสุขภาพร่างกาย จิตใจ ปัญหาดังกล่าวยังส่งผลไปถึงครอบครัวและสังคม (Siriphanich, 2008) จากการศึกษาของ Department of Older Persons (2018) การติดตามและประเมินผลแผนผู้สูงอายุทุกระยะ 5 ปี, 10 ปี และ 15 ปี พบคนไทยเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพไม่ถึงร้อยละ 30 บ่งชี้ให้เห็นว่าคนไทยเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุน้อยมาก โดยมีความสอดคล้องกับการศึกษาของสำนักงานสถิติแห่งชาติ (สสช.) ปี 2560 พบช่วงหลังเกษียณผู้สูงอายุส่วนใหญ่ยังต้องพึ่งพารายได้จากบุตรร้อยละ 36.7 จากการทำงานร้อยละ 33.9 มีเพียงร้อยละ 3.9 ที่พึ่งพารายได้จากเงินออม และจากการประมาณการควรเตรียมเงินไว้ขั้นต่ำประมาณกว่า 4 ล้านบาท สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายหลังเกษียณไปอีก 20 ปี และเมื่อสำรวจสถานการณ์การออมของคนไทยในปัจจุบันพบคนวัยทำงานเพียง 15 ล้านคนจาก 40 ล้านคน ที่อยู่ในระบบการออมเพื่อวัยเกษียณ (Thairath Online, 2019) ข้อมูลดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความไม่มีการเตรียมความพร้อมของคนไทยจึงเป็นมูลเหตุสำคัญในการศึกษาครั้งนี้

จากการศึกษาข้อมูลนั้นพบว่า พนักงานธนาคารในภาคเอกชนหลาย ๆ แห่งนั้นไม่มีสวัสดิการภายหลังการเกษียณอายุงานเหมือนกับพนักงานธนาคารของภาครัฐ ซึ่งมีปัญหาและผลกระทบน้อยกว่าผู้ปฏิบัติงานภาคเอกชน เนื่องจากบุคลากรภาครัฐเมื่อเกษียณอายุแล้วยังได้รับสวัสดิการต่าง ๆ ได้แก่ เงินบำนาญ บำนาญ สวัสดิการรักษาพยาบาล และการช่วยเหลืออื่น ๆ แต่ผู้ปฏิบัติงานในภาคเอกชน เมื่อเกษียณอายุการทำงานแล้ว ได้รับสวัสดิการต่าง ๆ น้อยกว่าบุคลากรภาครัฐ ทำให้ได้รับผลกระทบมากกว่าถ้าไม่มีการเตรียมความพร้อมก่อนเกษียณอายุ กอปรกับการใช้ชีวิตในเขตจังหวัดภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีค่าครองชีพที่สูงขึ้น รูปแบบชีวิตที่เปลี่ยนแปลงจากภาคอุตสาหกรรมทำให้เกิดครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น อาจทำให้พนักงานธนาคารไม่มีการวางแผนในการเกษียณอายุได้พร้อม ทั้งทางด้านการเงิน การใช้ชีวิต เรื่องของเวลา เรื่องจิตใจ จึงเป็นเหตุผู้วิจัยเลือกกลุ่มตัวอย่างและพื้นที่ดังกล่าวนี้

จากปัญหาดังกล่าวผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาความมั่นคงในชีวิตของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงวัย ซึ่งผลการศึกษาครั้งนี้จะนำไปสู่การเสนอรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงวัยของผู้ปฏิบัติงานภาคเอกชน ได้แก่ พนักงานธนาคาร ในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งสามารถขยายผลไปยังผู้ประกอบการอาชีพรับจ้างในภาคเอกชนทั่วไปได้ รวมทั้งเป็นข้อมูลพื้นฐานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้วางแผนจัดกิจกรรมส่งเสริมการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงวัยได้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมายต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

1. เพื่อศึกษาการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงวัย
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงวัย
3. เพื่อนำเสนอแนวทางการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงวัย

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

การวิจัยนี้ใช้วิธีการวิจัยเชิงผสมผสาน (Mixed-method design) ระหว่างเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวิธีการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย

1.1 ประชากรที่ใช้ในการศึกษาเชิงปริมาณ ได้แก่ พนักงานธนาคารทั้งภาครัฐและภาคเอกชนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย 2 จังหวัด ได้แก่ 1) จังหวัดชลบุรี และ 2) จังหวัดฉะเชิงเทรา มีจำนวนพนักงานธนาคารทั้งสิ้น 7,312 คน การสุ่มกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้สูตรสำหรับคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างของยามาเน่ (Yamane, 1973) ด้วยความเชื่อมั่น 95% ค่าความคลาดเคลื่อนเท่ากับ .05 ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 410 ตัวอย่าง ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยเลือกเก็บแบบสอบถามจังหวัดละ 2 อำเภอ ๆ ละ 4 ธนาคาร แบ่งเป็นธนาคารรัฐ 2 ธนาคาร และ ธนาคารเอกชน 2 ธนาคาร ดังนี้ 1) จังหวัดชลบุรี เลือกใช้อำเภอเมือง และอำเภอศรีราชา และ 2) จังหวัดฉะเชิงเทรา เลือกใช้อำเภอเมือง และอำเภอบางปะกง

1.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากกลุ่มเจ้าหน้าที่ในองค์กรที่สำคัญ ได้แก่ กลุ่มคณะผู้บริหารของธนาคารทั้งภาครัฐและเอกชน พนักงานในวัยใกล้เกษียณอายุงาน และพนักงานระดับปฏิบัติการ รวมทั้งสิ้น 11 ท่าน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) แบบสอบถาม (Questionnaire) และ 2) แบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi-Structure Interviews) ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นภายใต้กรอบแนวคิดและตัวแปรการวิจัย โดยผ่านการทดสอบความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content validity)

3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยข้อมูลเชิงปริมาณใช้โปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับวิเคราะห์สถิติ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ในการทดสอบสมมติฐานใช้ การวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณเชิงเส้นตรง (Multiple linear regression analysis) ด้วยค่าสัมประสิทธิ์การถดถอย (Coefficient of Determination : R²) โดยกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพสังเคราะห์เนื้อหาตามความมุ่งหมายและกรอบแนวคิดของการวิจัย โดยนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลที่ได้จากการวิจัยเชิงปริมาณและการศึกษาเอกสาร นำผลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) และวิเคราะห์ตีความข้อมูลเพื่อสร้างข้อสรุปเกี่ยวกับแนวทางการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ

ผลการวิจัย (Research Results)

1. ข้อมูลปัจจัยส่วนบุคคล พบว่า พนักงานธนาคาร จำนวน 410 คน ที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 72.44 มีอายุระหว่าง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 58.29 ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด คิดเป็นร้อยละ 61.46 มีการศึกษาสูงสุดระดับปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 71.71 มีระยะเวลาที่ประกอบอาชีพพนักงานธนาคาร จำนวน 1-5 ปี คิดเป็นร้อยละ 46.34 มีรายได้ต่อเดือน (ทั้งเงินเดือนและรายได้พิเศษ) ระหว่าง 25,001 - 35,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 32.44

2. การเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ ผลการศึกษาพบว่า พนักงานธนาคารที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ ด้านภาพรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 3.59, SD = 0.77) เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า อยู่ในระดับมากที่สุดทั้ง 5 ประเด็น เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพร่างกาย ($\bar{X}$ = 3.72, SD = 0.73) รองลงมาคือ การเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ ($\bar{X}$ = 3.72, SD = 0.81) การเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ ($\bar{X}$ = 3.57, SD = 0.88) การเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัย ($\bar{X}$ = 3.55, SD = 0.98) และการเตรียมพร้อมด้านการใช้เวลา ($\bar{X}$ = 3.41, SD = 0.99) ตามลำดับ (ตารางที่ 1)

ตารางที่ 1 ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ ด้านภาพรวม (n = 410)

การเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงาน ธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ ด้านภาพรวม	$\bar{X}$	SD	แปล ความหมาย ระดับ	อันดับ ที่
1. การเตรียมความพร้อมด้านเศรษฐกิจ	3.72	0.81	มาก	2
2. การเตรียมความพร้อมด้านที่อยู่อาศัย	3.55	0.98	มาก	4
3. การเตรียมความพร้อมด้านสุขภาพร่างกาย	3.72	0.73	มาก	1
4. การเตรียมความพร้อมด้านจิตใจ	3.57	0.88	มาก	3
5. การเตรียมพร้อมด้านการใช้เวลา	3.41	0.99	มาก	5
เฉลี่ย	3.59	0.77	มาก	-

3. ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ จากการทดสอบสมมติฐาน พบว่า มีปัจจัย 3 ตัวแปร สามารถเรียงลำดับความสำคัญจากมากไปน้อยได้ดังนี้ 1) ทักษะต่อการเตรียมความพร้อม 2) การรับรู้

ข้อมูลข่าวสาร และ 3) การสนับสนุนทางสังคม มีอิทธิพลกับการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 โดยสามารถร่วมกันพยากรณ์ตัวแปรตามได้ร้อยละ 65.9 (ตารางที่ 2)

ตารางที่ 2 ผลการวิเคราะห์อิทธิพลของปัจจัยที่มีต่อการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ

Model	Unstandardized		Standardized	t	Sig.	Collinearity	
	Coefficients		Coefficients			Statistics	
	B	Std. Error	Beta			Tolerance	VIF
(ค่าคงที่)				-			
	-.513	.154		3.325	.001*		
ทัศนคติต่อการเตรียม				16.91			
ความพร้อม	.542	.032	.532	2	.000*	.850	1.177
การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	.466	.051	.307	9.079	.000*	.738	1.355
การสนับสนุนทางสังคม	.247	.040	.222	6.168	.000*	.650	1.538
ปัญหา/อุปสรรคในการ							
เตรียมความพร้อม	-.001	.020	-.002	-.058	.954	.948	1.055
R = .812, R ² = .659, Adjusted R Square = .656, Durbin-Watson = 1.976, F = 195.644, Sig.=.000*							

* มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

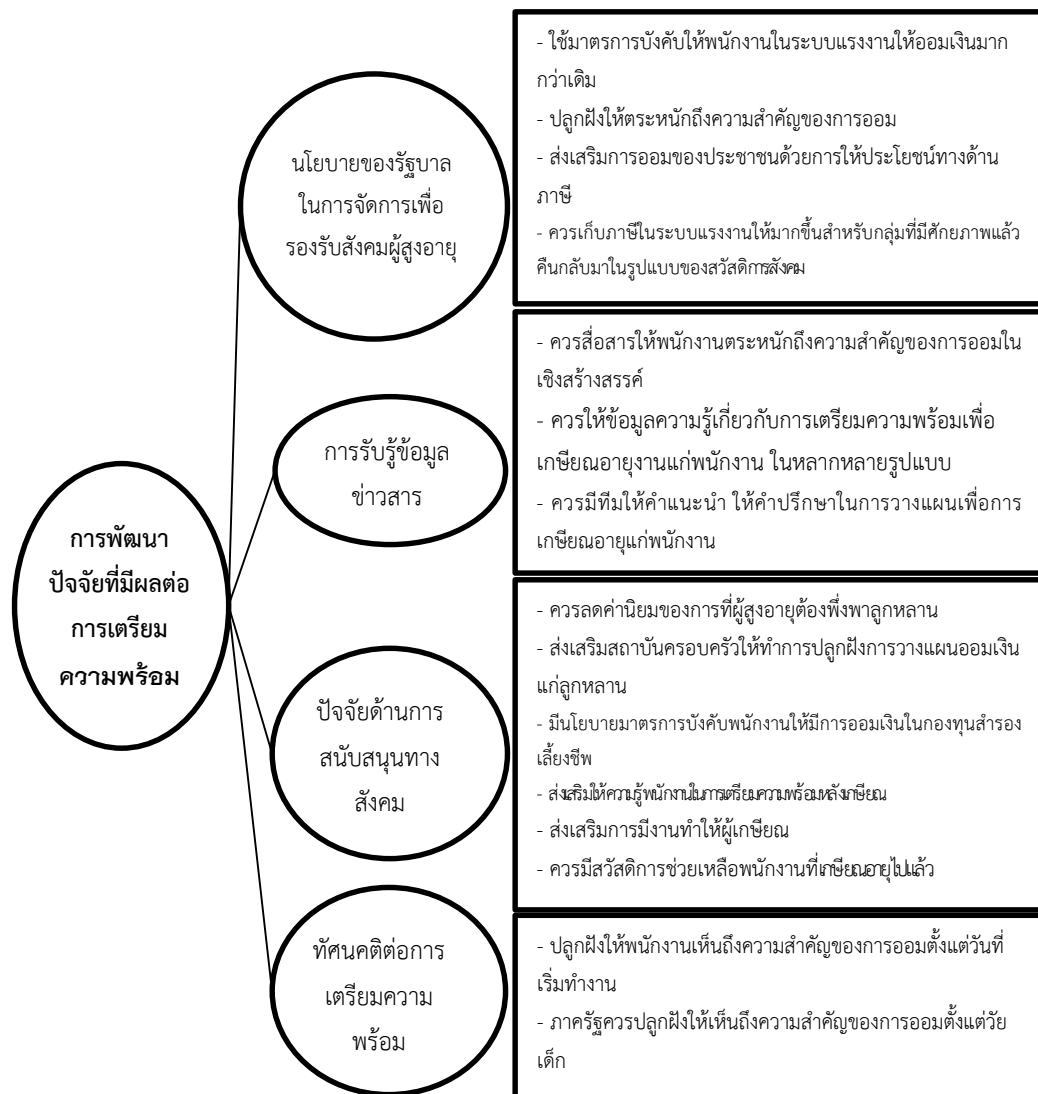
4. แนวทางในการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ จากการสัมภาษณ์เชิงลึก มีประเด็นสำคัญแนวทางการเตรียมความพร้อม ได้แก่ นโยบายของรัฐบาลในการจัดการเพื่อรองรับสังคมผู้สูงอายุ การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ปัจจัยด้านการสนับสนุนทางสังคม และทัศนคติต่อการเตรียมความพร้อม ดังบทสัมภาษณ์ตอนหนึ่งว่า

“พี่มองไม่ออกเลยว่าถ้าหากเราไม่ได้เก็บออมเงินไว้ใช้หลังเกษียณนั้นสวัสดิการที่ได้รับจากรัฐบาล 600, 800 บาท มันจะใช้ชีวิตเพียงพอได้อย่างไร ทำงานมา 24 ปี ไม่เคยมีฝ่ายบุคคลมาบอกพนักงานเลยว่าจะต้องเตรียมตัวยังงัย” (เพียงฤทัย สุขสว่าง, สัมภาษณ์เมื่อ 11 กันยายน 2562)

“แต่ละธนาคารมีการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเกษียณอายุให้กลุ่มพนักงานได้รับทราบเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ไม่ได้มีโครงการที่จัดแบบจริงจัง ส่วนรัฐบาลจะเห็นว่ารัฐบาลส่งเสริมการสเปนดิงมากกว่าการออมด้วยซ้ำ ไม่ว่าจะเป็นโครงการชิม ช้อปใช้ การกระตุ้นให้ท่องเที่ยว เห็นมัยเราแทบไม่เห็นการส่งเสริมการออมเลย” (เชน เสมาเงิน, สัมภาษณ์เมื่อ 10 กันยายน 2562)

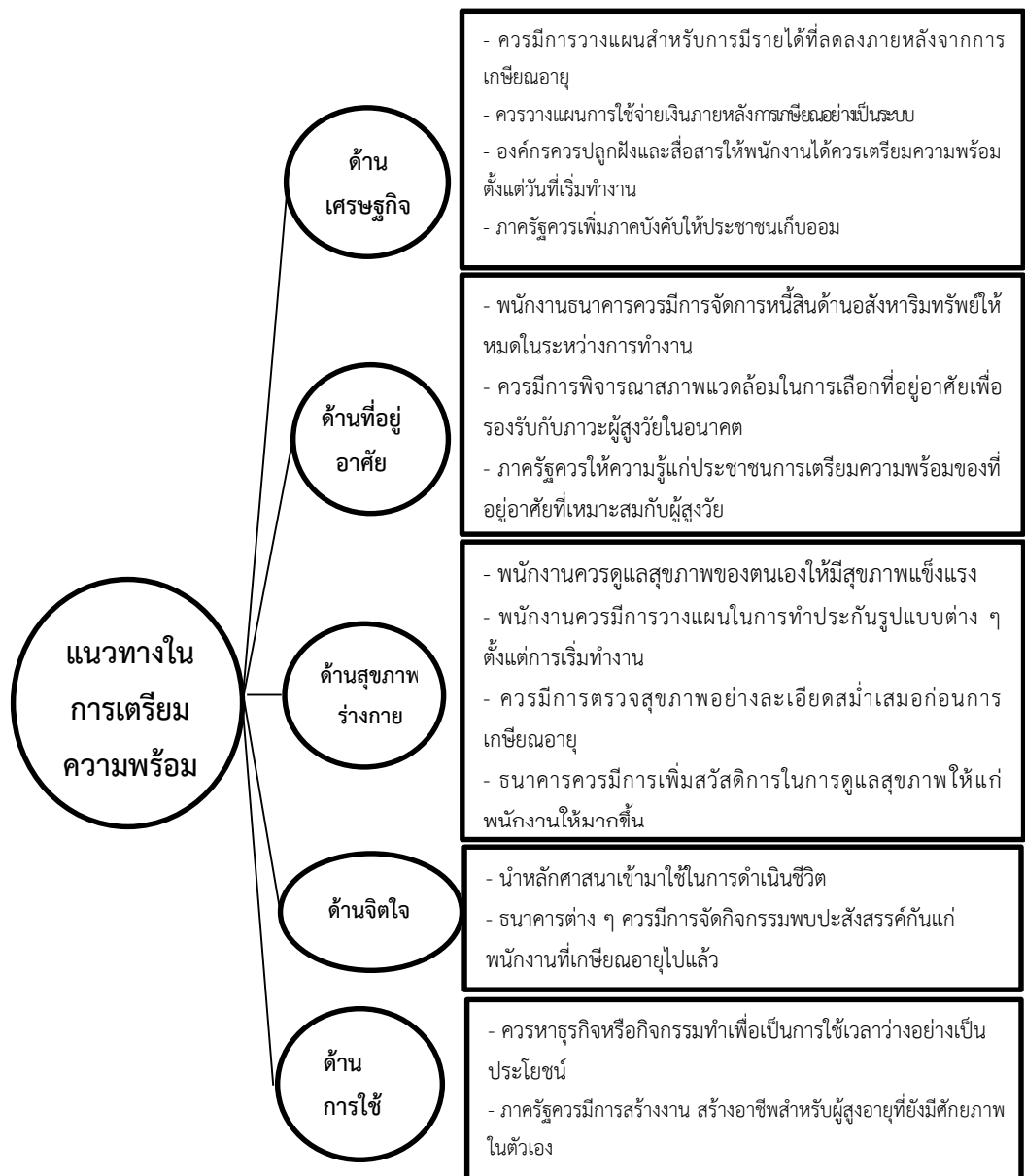
“กลุ่มเพื่อนนี้มีผลเยอะแน่ ๆ ถ้าอยู่ในกลุ่มคนที่อ้อม ก็จะชวนกันอ้อม ถ้าอยู่ในกลุ่มที่ชอบเที่ยว ชอบกิน ชอบช้อปปิ้ง ก็จะเน้นไปทางการใช้เงินมากกว่าการเก็บออม” (อรุณ ปัญญานนท์, สัมภาษณ์เมื่อ 12 กันยายน 2562)

หลังจากการสัมภาษณ์เชิงลึก แล้วสามารถสรุปแนวทางในการพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมความพร้อมของเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ ได้ดังภาพที่ 3

ภาพที่ 3 แนวทางการพัฒนาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเตรียมความพร้อมของเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ

5. แนวทางในการสร้างรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ จากการศึกษาสามารถสรุปสังเคราะห์แนวทางการเตรียมความพร้อมของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุใน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสุขภาพร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านการใช้เวลา ดังภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แนวทางในการสร้างรูปแบบการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการศึกษาพบว่า พนักงานธนาคารที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ ด้านภาพรวมอยู่ในระดับมาก เนื่องจากกลุ่มพนักงานธนาคารเป็นแรงงานที่มีรายได้ที่สม่ำเสมอ มีรายได้ในระดับปานกลางไปจนระดับสูง จึงทำให้เป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการวางแผนเพื่อการเกษียณอายุ ไม่ว่าจะเป็นการส่งเงินประกันสังคม การมีกองทุนสำรองเลี้ยงชีพที่ตั้งขึ้นโดยธนาคาร การเข้าถึงข้อมูลของการลงทุน การออมในรูปแบบกองทุน การทำประกัน การเตรียมความพร้อมด้านอื่น ๆ ก็มีศักยภาพเช่นเดียวกัน อาทิ การสามารถกู้สินเชื่อเพื่อซื้อบ้าน การรักษาสุขภาพตนเอง ฯลฯ จึงทำให้พนักงานธนาคารมีระดับการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงในระดับมาก ซึ่งแตกต่างจากกลุ่มแรงงานอื่นๆ ที่มักไม่ค่อยมีการเตรียมความมากนัก สอดคล้องกับการศึกษาของ Mc Pherson & Guppy (1979) ที่พบว่าผู้มีรายได้สูงมีระดับการเตรียมความพร้อมสูงกว่าผู้มีรายได้ต่ำกว่า นอกจากนี้ Manuphatratchai (2001) ศึกษาพบว่า รายได้ต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับการเตรียมการก่อนเข้าสู่วัยสูงอายุในด้านเศรษฐกิจ สุขภาพ ร่างกายและจิตใจ เป็นไปตามหลักแนวคิดของ UNDP (1994) ที่มีเป้าหมายการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งเป็นองค์ประกอบพื้นฐานของชาติที่สำคัญ

อีกประการหนึ่งคือ ปัจจัยสนับสนุนจากภาครัฐ โดยรัฐบาลตระหนักถึงความสำคัญในการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงอายุ/เกษียณอายุจึงได้บรรจุยุทธศาสตร์ด้านการเตรียมความพร้อมของประชากรวัยสูงอายุที่มีคุณภาพไว้ในแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ 2 (พ.ศ. 2545-2564) โดยมีวัตถุประสงค์ที่สำคัญคือ เพื่อให้ประชาชนทุกคนตระหนักถึงความสำคัญของการเตรียมการ และมีการเตรียมการเข้าสู่การเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพ แต่จากการสัมภาษณ์ยังพบว่านโยบาย มาตรการต่าง ๆ ของรัฐบาลยังมีปัญหาอยู่พอสมควร โดยเฉพาะกฎระเบียบที่ล้าสมัยของกองทุนประกันสังคมที่ไม่สอดคล้องกับบริบทกับสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจในปัจจุบัน รวมถึงสวัสดิการในการดูแลผู้สูงอายุยังไม่เพียงพอ

ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวนั้นมีความไม่สอดคล้องกับงานวิจัยอื่น ๆ ที่ผ่านมา ดังงานวิจัยของ Chuanchaiyasit et al. (2009) ที่พบว่าข้าราชการครูสังกัดเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดนนทบุรีทุกช่วงอายุมีคะแนนเฉลี่ยการเตรียมความพร้อมเพื่อ เกษียณอายุราชการในระดับปานกลางเช่นเดียวกับงานวิจัยของ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติและกองทุนประชากรแห่งสหประชาชาติ (UNFPA) ประเทศไทย (2011) ได้สำรวจความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับความรู้และทัศนคติในการเตรียมการเพื่อยามสูงอายุ พบว่า คนวัยหนุ่มสาวมีการ

เตรียมการเพื่อยามสูงวัยต่ำ เนื่องจากคนกลุ่มนี้ยังเห็นว่าเป็นเรื่องไกลตัว และยังไม่สอดคล้องกับงานวิจัยของ Rattananon et al. (2014) พบว่าครูโรงเรียนเอกชนจังหวัดนนทบุรี มีการเตรียมความพร้อมเพื่อเกษียณอายุในระดับปานกลาง ขณะเดียวกัน James M. Poterba (2014) ศึกษาเรื่องความมั่นคงในการเกษียณอายุในสังคมผู้สูงอายุ โดยตัวแปรที่สำคัญที่จะทำให้ไม่สามารถรักษาคุณภาพชีวิตหลังเกษียณให้ดีเหมือนเดิมได้คือการที่ไม่ได้เตรียมเงินก่อนเกษียณไว้มากพอ ดังนั้นการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงวัย/เกษียณอายุถือเป็นการวางแผนชีวิต อันจะนำไปสู่การใช้ชีวิตในบั้นปลายได้อย่างเหมาะสม มีคุณภาพชีวิตที่ดีไม่ก่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับครอบครัวและสังคม (Siriphanich, 2008) เนื่องจากการเพิ่มสัดส่วนประชากรผู้สูงอายุอย่างรวดเร็ว งานวิจัยนี้จะเป็นข้อมูลพื้นฐานให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้วางแผนจัดกิจกรรมส่งเสริมการเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารในการรองรับการเข้าสู่ภาวะผู้สูงวัยได้ตรงตามความต้องการของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ด้านเศรษฐกิจ จากการศึกษาได้ข้อเสนอว่า พนักงานควรมีการวางแผนสำหรับการมีรายได้ที่ลดลงหลังจากการเกษียณอายุ พนักงานธนาคารต้องทำการวางแผนการใช้จ่ายเงินภายหลังการเกษียณอย่างเป็นระบบ โดยการคำนวณจำนวนเงินที่ต้องใช้ภายหลังการเกษียณอายุ และจำนวนเงินที่ต้องเก็บในแต่ละเดือน ส่วนองค์กรก็ควรปลูกฝังและสื่อสารให้พนักงานได้เตรียมความพร้อมตั้งแต่วันที่เริ่มทำงาน รวมถึงภาครัฐควรเพิ่มภาคบังคับให้ประชาชนเก็บออมมากขึ้น

1.2 ด้านที่อยู่อาศัย จากการศึกษาได้ข้อเสนอว่าพนักงานธนาคารควรมีการจัดการหนี้สินด้านอสังหาริมทรัพย์ให้หมดในระหว่างการทำงาน ที่ยังคงมีรายได้ประจำสม่ำเสมอ ควรมีการพิจารณาสภาพแวดล้อมในการเลือกที่อยู่อาศัยเพื่อรองรับกับภาวะผู้สูงวัยในอนาคต และภาครัฐควรให้ความรู้แก่ประชาชนการเตรียมความพร้อมของที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับผู้สูงวัย

1.3 ด้านสุขภาพร่างกาย จากการศึกษาได้ข้อเสนอว่าควรมีการดูแลสุขภาพของตนเองให้มีสุขภาพแข็งแรง ด้วยการรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ การออกกำลังกายที่เหมาะสม การสร้างความสมดุลระหว่างการทำงานและชีวิตส่วนตัว มีการวางแผนในการทำประกันรูปแบบต่าง ๆ ตั้งแต่การเริ่มทำงาน ตรวจสุขภาพอย่างละเอียดสม่ำเสมอก่อนการเกษียณอายุ และธนาคารควรมีการเพิ่มสวัสดิการในการดูแลสุขภาพให้แก่พนักงานให้มากขึ้น

1.4 ด้านจิตใจ จากการศึกษาได้ข้อเสนอว่าพนักงานธนาคารควรมีการนำหลักศาสนาเข้ามาใช้ในการดำเนินชีวิตเพื่อการทำใจยอมรับถึงการที่อำนาจ ความเคารพ หรือการที่ไม่ได้ปฏิบัติงานเหมือนเช่นเคยใช้ชีวิตอย่างมีความสุขกับปัจจุบัน กับครอบครัว พักผ่อนหาความบันเทิงจิตใจให้แก่ชีวิต ใช้ชีวิตอย่างมีความสุข ในส่วนของธนาคารต่าง ๆ ควรมีการจัดกิจกรรมพบปะสังสรรค์กันแก่พนักงานที่เกษียณอายุไปแล้วเพื่อเป็นการระลึกถึงผู้ที่เคยทำประโยชน์แก่องค์กร

1.5 ด้านการใช้เวลา จากการศึกษาได้ข้อเสนอว่าพนักงานธนาคารควรหาธุรกิจหรือกิจกรรมทำเพื่อเป็นการใช้เวลาว่างอย่างเป็นประโยชน์ และไม่รู้สึกละเหิงหรือโดดเดี่ยว ในส่วนของภาครัฐควรมีการสร้างงาน สร้างอาชีพสำหรับผู้สูงอายุที่ยังมีศักยภาพในตัวเอง

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาเกี่ยวกับทัศนคติต่อการวางแผนชีวิตหลังเกษียณอายุงานของพนักงานธนาคารในเขตภาคตะวันออก, การเตรียมความพร้อมเพื่อความมั่นคงของพนักงานธนาคารรุ่นใหม่ในการรองรับการเกษียณอายุงาน, การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการวางแผนเพื่อการเกษียณอายุของพนักงานธนาคารประจำสาขาในเขตภาคตะวันออก

เอกสารอ้างอิง (References)

- Chuanchaisit, T. (2009). **The model of Retirement preparation: A case study of the Teachers under the Educational Service Area of Nonthaburi Province.** Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat University. [In Thai]
- Institute for Population and Social Research, Mahidol University. (2020). **Mahidol Population Gazette.** Bangkok: Mahidol University. [In Thai]
- James, M. Poterba. (2014). **Studying Security for Retirement in an Elderly Society.** Research report.
- Manuphatratchai, P. (2001). **Preparation before becoming old age of the population in a large community in Bang Sue area.** Bangkok: Thammasat University. [In Thai]
- Ministry of Social Development and Human Security. (2014). **The Model of preparation for people in participation of the elderly.** Bangkok: Department of Older Persons, Ministry of Social Development and Human Security. [In Thai]

- Office of the National Economic and Social Development Board and United Nations Population Fund (UNFPA) Thailand. (2011). **Survey people's opinions about knowledge and attitudes in preparation for the elderly**. Bangkok: (UNFPA). [In Thai]
- Rattananon, S. Chantachat, M. and Chuanchaisit, T. (2014, January – June). “The model of preparation for retirement: A case study of private school teachers. Nonthaburi Province”. **Journal of Innovative Distance Learning**. 4(1) : 82-101. [In Thai]
- Siriphanich, B. (2008). **The Handbook of Elderly: Prepare for the Elderly** (Prepare before retirement). Bangkok: The villagers doctor publishing. [In Thai]
- Yamane, Taro. (1973). **Statistics : an Introductory Analysis**. 3rd ed. New York : Harper and Row.
- Thairath Online. (2018). "Unfolding Thai people lacking savings for retirement Found, most still rely on children - work. " [Online] . Available: <https://www.thairath.co.th/news/local/1214588>. February 9, 2019. [In Thai]

